

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ՄԱՐԴՈՑ ՀԵՏ
ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՄԲ ԱՊՐԻԼ

«Եթե հնուր ինչ իցե ձեզ, իմզ ամենայն
մարդկան զխաղաղութիւն շխալքիս»
(ՀՈՌԱՄ. ԺԲ. 18):

Այս խօսքը Պօղոս աստեղեային մէկ պատուէրն է. Հոռոմի Եկեղեցիին զրուած, և միաժամանակ բոլոր քրիստոնեաներուն ուղղուած աստուածային պատգամ մը. — «Եթե կարելի է ձեզի, բոլոր մարդոց հետ խաղաղութեամբ ապրեցեալ: Աշխարհի մէջ խաղաղութիւնը վրդովող և մարդոց հանդիսար խաղաղարդ շատ մը ազգակներ կան, որոնց անմիջական ազդեցութեան ներքին մեր պաշտօնութիւնը պահել և աւելն մարդու հետ խաղաղութեամբ ապրիլ թէն շատ դժուար՝ քայքայ կարելի է. և նոյն ատեն քրիստոնէական մեծ առաքելութիւն մըն է՝ որ կը պահանջուի աւելն հաւատացեալէ: Որովհետեւ քրիստոնեայ կրօնի և կուսակցան կեանք մը ապրիլ՝ Աւետարանի սկզբունքներուն գէժ մեկանշուած մըն է:

Ա. — Խաղաղութեան իմաստը: — Խաղաղութիւն կը նշանակէ հանգստութիւն, հանգարտութիւն, անդորրութիւն, խաղաղութիւն և յուզմունքէ ազատ ապրուած կեանք մը: Ըստ Կրկերոնի, «Խաղաղութիւնը ազատութիւն մըն է բարեգութեան մէջ»: Անգլիացի բանաստեղծ Թոմասը Ֆրանսիոյ կ'ըսէ. «Խաղաղութիւնը մարդկային օրհնութիւններուն առաջինն է եւ թէ ամենամեծը: Իսկ Կոլմըն կը յաւելու. «Խաղաղութիւնը հոգիի երեկոյեան տաղան է, ինչպէս առաքելութիւնը անոր արեգակը, եւ այս երկուքը ամբողջան են իրարմէ»: Խաղաղութիւնը սակայն թէ՛ արտաքին է և թէ ներքին:

Արտաքին խաղաղութիւնը մարդոց իրարու հետ ունեցած բարուք յարաբերութիւնն է, անհատներու, ընտանիքներու, ազգերու և պետութիւններու միջև հաստատուած սիրալիր և փոխադարձ հասկացողութիւն

մը: Իսկ ներքին խաղաղութիւնը ըսելով կը հասկնանք մարդու մը սրտի գոհունակութիւնը, մտքի անդորրութիւնն ու խղճմը. տանքի հանգստութիւնը: Այս ներքին խաղաղութիւնը աստուածատուր պարզ և մըն է՝ զոր կը վայելենք իրրեւ արդիւնքը Աստուծոյ հետ մեր ունեցած կենդանի հաղորդակցութեան: Աւելն խօսքով, տնդիկա հուգետը կեանքի բնականին վրճակն է և քրիստոնէութեան արդարութիւնը:

Այս ներքին խաղաղութիւնը ունենայ, ապրիլ ու զայն տարածել երկրի վրայ՝ մարդկային կեանքի նպատակակէտն է և մեզ՝ քրիստոնեաներու համար ալ ամենամեծ պարտականութիւն մը: Ս. Գրքը կը պատգամէ. «Աստուծոյ բողոքութիւնը ունեցիլ ու խմելիք չէ, այլ արդարութիւն, խաղաղութիւն և խնդրութիւն Հաղով Սրբով» (Հոռոմ. ԺԲ. 17):

Բ. — Խաղաղութեան ներքին բնոյթը: — Երբ մէկը այս ներքին խաղաղութեան տիրանայ, իրեն համար դիւրին ու բնական կը դառնայ աւելն մարդու հետ խաղաղութեամբ ապրիլ: Գանդի թէ՛ մեր՝ և թէ մեր դրացիներուն շահը այս տեսակ խաղաղ ապրելակերպին մէջ է: Ս. Գրքը մէջ Խաղաղ կեղեցիկ օրինակ մըն է ասոր:

Խաղաղ որդիք էր Որբանամ Նահապետի, ի բնէ խաղաղասէր անձնաւորութիւն մը: Կը բնակէր Պաղեստինի Գալաթա աւանին մէջ՝ որ արդի Գալաթա քաղաքին մօտ էր, և զբացի էր Փղշտացիներուն: Խաղաղ հասրուա էր, ունէր ուխտաւորներ, արջաւորներ և արտեր ու ագարակներ: Իր արտերը տարի մը առատ հունձք տուին, որով իր հարըստութիւնը զգալիօրէն աճեցաւ:

Խաղաղի այս յաջողութիւնը նախանձը գրգռեց Փղշտացիներուն, որոնք, յագուրդ տալու համար իրենց այս չար նախանձին, գրաւեցին իրեն փորել տուած թոյնը ջրհորները և զանաք հողով լեցնելով անգործածելի դարձուցին: Խաղաղ, որպէսզի ընդհարում չունենայ Փղշտացիներուն հետ, ուրիշ ջրհորներ փորել տուաւ: Յետոյ այդ ջրհորներն ալ գրաւեցան իր հակառակորդներուն հողով: Խաղաղ այս անգամ ալ թիչ մը աւելի անդին գաղթեց և հոն նոր ջրհորներ փորել տուաւ: Վերջապէս, թըշ-

նամբի տարմարներէն հետանալով խափանեց չարագան առիթ չառաւ ոտխնի որ իրեն հետ խոյրիւր աւելնայ կամ կորի թոնուի (Ծնեդ. ԹՁ. 12-39) Ի ինչո՞ւ տալէս ըրաւ։ Որովհետեւ խաղաղաւոր մարդ էր, խաղաղութիւնը չէր սիրէր և աւելն մարդու հետ խաղաղօքնե ապրիւր հը ջանար։

Կուրծ երկու կողմէն կ'ըլլայ։ Եթէ մէկ կողմը չ'ուզէ՝ կուր ջըլլար։ Փղշտացիներ կուր կ'աղէկաւեո նոյնիսի պատճառ ալ տուած էին կոռուիւր և բայց Խաչակի չուղեց, առաջիկայ չեղաւ, արտեր չիտցուեցաք, արբու չիթափաեցաւ, ընտանեկան բոնեք չքանգուեցան և մանուկներ որք չմնացին և կապաւ Կոռուանէի ընթացքին, փոխորկը անցաւ շնորհիւ Խաչակի խաղաղանք բնաւորութեան և իր ներքին խաղաղութիւնը պահպանելու համար տարած խոհմ ջանքերու։

Խաչակի կեանքէն աւել զբուռադ մըն ալ կայ, որ ցոյց կու տայ իր խաղաղասէր բնասութիւնը։ Իր ծերութեան օրերուն, իր արգիւն՝ միակոր, իրեն մօրը՝ Ռեհիկայի թիւալորութեամբ, եղբորը՝ Մուսի գէմ դաւազութիւն մը լաւից, և Մուսի իր հօր մէն ստանալիք անգրանկութեան օրհնութիւնները փնջի առաւ և չայրը՝ Խաչակի, թէև, առիկա տեսնելով աշալիցաւ, բայց կրցաւ իր պաղարկութիւնը պահել ու չորրորդեցաւ և խնդրեք անոյճի կապեց, Իր վերջին օրհնութիւններէն Մուսին ալ բաժին հանեց, արով թէ՛ իր և թէ իրենեւ, բուն ներքին խաղաղութիւնը չխանդարեց և քնտանիքին ներգանակ ապրիւկերպը չվրդափեց։ Ահոր համար որ խաղաղասէր անձնաւորութիւն մըն էր (Ծնեդ. Իձ. 30-40) և բոլոր մարդոց հետ խաղաղ ապրելու մէջ էր փնտրեք իր ներքին երջանկութիւնը և իրենեւ թափառութիւնը։

Յիսուս ըսաւ։ «Մուսի խաղաղութիւնը ընդմեջուն, վասնիք անոնք մատուցաւ արդիւնեալիսի կոչուիլն»։ Իսկ Պօղոս առաքեալ կ'ըսէ։ «Եթէ կարիքի է ձեզի, թողոր մարդոց հետ խաղաղութեամբ ապրիցէք»։ Ահա այս խի պատճառաւ ըսուած է թէ «Եւրոպայի երկու եւ ոչ բեւաբանական ճանաչման հետ կ'ապրիլիսի կոչուիլն»։ Ի՞նչ կ'արեւել մեզիւ մը։ Համար յաղթանակ տալիս եթէ չկենայ խաղաղութիւն հաստատել։

Գ — Խաղաղութեան ունեցած ուրեշուքները երջանկութեան հետ։ — Աստուած ստեղծած է մեզ կրջանիկ տարիլու և ուրիշները երջանկացնելու համար։ Վայելիտ համար այդ երջանկութիւնը՝ խաղաղ պայմաններ անհրաժեշտ են։ Ուրիշ խոսքով, երջանկութիւնը խաղաղութեան մէջ աւելի շուտ կ'աճի և աւելի զբուրթեալ կը տաւրածուի մարդոց միջև քան թէ կոռուիլի միտոյրտի մը մէջ։ Ուրիշը մէկին իրաւունք ունի երբ կ'ըսէ, «Խաղաղութիւնը ամենալաւ ընկերն է երջանկութեան»։ Առաջ, իրարու թէ՛ պատճառ են և թէ՛ արդիւնք։ Հետեւաբար ուր որ խաղաղութիւնը կը թագաւորէ՝ հոն է երջանկութիւնը, և ուր որ մարդիկ երջանկ են՝ խաղաղութիւնը աւելի զբուրթ կ'ողջունէ գրեթէ։ Հետ թափառ ծրարիսի, հետալալիսի երջանկութիւնն է եւ մարդու համար բնական լինակ մը, իսկ պատեալմը (կոռուալմութիւնը)՝ ապականութիւնն է եւ մեծ նախախիմ մը։

Ինչո՞ւ այսօր աշխարհ երջանկաբան մը, չէ և մարդոց հաւաքականութիւնը զուրկ է խաղաղութիւնէ։ Անոր համար որ խաղաղութիւնը խաղաղաբոլ շատ մը ազգայնեք կանայժմ մարդկային ընկերութեան առօրեայ կեանքին մէջ։ Ո՞վ է ասոր պատասխանաւ տուէ թէ՛ ոչ մեծք՝ մարդիկ։ Անհատապէս և հաւաքաբար իրարու հանդէպ մեր սենեցած չար նախանք, բարկութիւնը, հպարտութիւնը, եսասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ մեր ազահութիւնը, փառամոլութիւնը և այլ գեանքաբոլ միտումներն ու ցանկութիւնները յառաջ թերած են ներկայ տնաղաճալի վիճակը մարդոց մէջ, որով աշխարհ տանջարածուի մը վերածաւալ օգէ և նոյնիսկ ստեղծուած է հաւանկահանութիւնը երբոր մեծ պատերազմի մը՝ որ կը ապառնայ համայն մարդկութիւնը բնաջնջի։

Հին Ուրտի մէջ, իզական սեռէն Արեգիս առնուն մէկը կը չիւրի որ Խաչակի նման, խաղաղասէր էր բնասութեամբ։ Արեգիս կարեւորացի Նաբադի կինն էր։ Ամուսինը նշանաւար մարդ մըն էր և սենէր մեծ հարստութիւն, բայց բնասութեամբ կոչուէր ու չար։ Իսկ Արեգիս վերջին աստիճան խոհմ, իմաստուն ու խաղաղասէր ընթացք մը ունէր, և իր այս բարի բնասութեամբը կրցաւ առաջըր առնել մեծ վտանգի մը որ

կը սպասուէր իր ընտանեկան իրավունքներէն: Դաւիթ Նարայի հանդէպ շատ բարի գտնուած էր, սակայն Նարայ ապերախա գտնուեցաւ: Դաւիթ որոշեց իր գինու արեւ-բով անոր վրայ յարձակիլ և սպաննել ու արէ անցնել իր բոյր պարագաները:

Դաւիթ գրեթէ գործազրկու վրայ էր իր ծրագրերը, երբ Արիկա, լսելով առկա, իր խաղաղասէր ընթացքովը կրցաւ համոզել Դաւիթը որ հա կենայ արիւնահեղու-թեմէ, որով առաջը առաւ սակցուած ապահովել, ապահովով իր ընտանիքն ու պարագաները ստոյգ անհէ (Ա. Թագ, Ին. 14-42): Դաւիթ երբ տեսաւ Արիկայի այս խանձ վարդաւիտէի պէ ու խաղաղասիրու-թիւնը, փոխեց մտաքը և հո կեցաւ վրէժ-խնդրութեմէ:

Կեղ ազգեցութիւնը դարաւոր է մարդ-կաթկան վրայ, կատոն կ'ըտէր. Եւրովպեա-ցիները կը կառավարեին ուսխաճը, իսկ կիները կը կառավարեին Լուսկեայիները: Արիկա իր խաղաղասէր քնաւորութեամբ մեծ պատիւ կը քերէ իգական սկսիւն և միեւնոյն ապին քարի օրինակ կը նսիդիսա-նայ մարդոց:

Մարդկութեան գոյութիւնը փորձառութեամբ ցոյց է տուած թէ խաղաղութեամբ աւելի գործ կրնանք տեսնել քան թէ ոյժով: Ուս-գործարքը ըլլալով բան մը չենք կորսնցնել, քոյց կը շահնէք շատ բան: Ուստի պատէր մարդը կը զգուշանայ արիչներու հետ կոխի բռնուիլէ: Կորիւն թառաքը առնելու համար կը վատահի իր խաղաղասիրութեան քան թէ իր ոյժին: Ասով է որ կ'ապահովէ թէ՛ իր և թէ՛ իր ընտանիքին ներդաշնակութիւնն ու իր ընտանիքիւնը:

Ճշմարիտ քրիստոնեան բոլոր մարդոց հետ կ'ապրի խաղաղութեամբ: Որովհետեւ կը յարգէ ամենուն իրաւունքն ու ապաստու-թիւնը և զոր պիտէ իր գրացին իր տնին պէս, նոյնպէս կը հանգուածէ տարբեր գա-ղափարի ծառայող մարդոց յայտնած զգա-րանքներուն և ունեցած արտայայտութիւն-ներուն: Այս Դոյ պատճառաւ, բազմաւ շ'աշնենար ունի մէկու հետ: Այս է կիւրացը մեր իր ընտանիքիւնը անվթար պահպանել:

Ի. — Խնչպեա կրնամք իրաւնալ Բիսու-նեական ներքին խաղաղութեան, որ կարող

ըլլանք ամեն մարդու հետ լաւ յարաբե-րութեամբ տոյգիլ: — Ասոր պատասխանը կը գտնենք Յայի մարդարէի հետեւի խո-քին մէջ. «Ամբարիսները խաղաղութիւն պիտի չունենան» (Սո. ԱԲ. 22): Յաղաղու-թեան տիրանալու համար առաջի մարտիկը կենցաղէ հետեւի պէտք է Մեղսուից կենալ — անխառնութեմէ, զետեւաքով կրքիրէ և ոտորնացուցիչ միտալ: Յերէ — հրածարի պայման է: Ասիկա կարիք է ներսուս Գրիստոսի խաչի պատուանդանին առջև խանարելով և որտի պոգիւնութեան սրժանանալով: Այն տանն պիտի գոյնիւնջ մտքի շման անգործութիւն, որտի կատար-նալ խաղաղութիւն և հոգեկան ճշայնե-նը ընտանիքիւնը:

Ըստ էմբրիոնի, ընչ մէկ բուն բնգի կրնայ խաղաղութիւն բերիլ՝ բացի բնգի եւ բացի սկզբունքներու յազարանակէն: Եթէ մէկը որտանց չուզէ խաղաղութեան տիրանալ՝ չի կրնար տնկնալ զայն: Առտուած միտ-պատարաստ է մեկի տալու այս խաղաղու-թիւնը, պայմանաւ որ վճարենք անոր գինը ինչպէս Ռիկիամիւն Ֆրանքլին կը մտածանչէ. «Խաղաղութիւնը կրնայ գնուիլ անոր լնան զինք վճարելով»:

Որքո կողմէ սակայն, Աւետարանի քա-րազած խաղաղութեան տիրանալու համար, Աւետարանի սկզբունքն ինքնով զինուած՝ կենսիկը դժուարութեանց ու տառապանք-ներուն դիմանալ և անոնց վրայ յաղթանակ տանիլ պէտք է: Կենսքը պոյժար է. այս պայքարի մէջ քարի պատերազմը պատե-րաւմիւն, ընթացքը կատարելու և հա-ւատքը պահպանելու պարտաւոր ենք: Հոգե-կան գոհունակութիւնն ու սրտի խաղաղու-թիւնը այս պայքարի ընթացքին մեր ձեռք բերած յաղթանակին արգաւիտէներն են: Անգլիացի ծանօթ հեղինակ Ջան Րոքքին կ'ըսէ. «Խաղաղութիւնը ոչ մէկ տանն առն-ուած է բախտի վստահելով եւ կամ վիճա-բանաբանութեամբ, այլ մեղի վրայ զգորա-նակ տանելով»:

Կան նաեւ պարագաներ, որ յարուցած հարցերուն խաղաղութիւնը բաժնաւոր կը գտա-նայ գրեթէ անկարելի: Աւելին, պարագա-ներ՝ որ պայքարէ փռատափումը խաղաղա-սիրութեան նշանն է այլ վտանգաւորութեան, անփութութեան, վատութեան: Ամենքս ալ

գտնուած ենք այդպիսի պայմաններու մէջ, որոնցմէ պարզ էր, ճշտութեամբ ժամանակ, իրարմէն եւ գտնուեցաւ այդպիսի կացութեան մը մէջ, ու, սրբազան զէնք-իւնդրութեամբ մը բարբառած, որդիւնք՝ ճիրք տան հանգիւղ տնեցած իր նախան-ձայնդրութեան, անկէ զարտ վտնաց իր ձորը ճուղը շահաւորութեամբ ու աւազակաց այրի վերածող լուսայաւորներն ու վա-նաորդները։ Եւ ասիկա բնու հազաւակն չէ սեպագութեան իշխանի իր կոչումին։

Մեր Երկնաւոր Հայրը խաղաղութեան ևստեամբ է. իսկ Յիսուս՝ այս խաղաղութեան մարմնացումը։ Յիսուս երբ ծնաւ՝ Կրիստոսն էր խաղաղութեան անտեցին աշխարհի։ Յիսուս ոչ միայն այս աստեամբ-յին խաղաղութեանը աշխարհ բերաւ, այլեւ ապրեցաւ դայն, քարոզեց և ապա մեզի ժողովք թողեց՝ ըսելով. «Ստապուրիւն կը բողոքեմ ձեզի, իմ խողովորներն կու տամ ձեզիս (Յովհ. Ի՛. 27)։ Աշխարհի խաղաղութեանը այսօր կայ վաղը չկայ, իսկ Յիսուսի ապրիք խաղաղութիւնը մնայուն է ու յաւիտեական։ Զենեյուն կ'ըսէ. «Երբեք եւ ևսսուծոյ խաղաղութիւնը ու-խարհի խաղաղութեանէ։ ևսուծոյ խաղաղութիւնը կը մեղսացնէ կիրևը, կ'ապա-նով խղճմանս ևս կ'ապառքեցնէ» որ անբաժանելի և արդարեւրեմէ, կը միացնէ մեզ ևսուծոյ ևս եւ կը զօրացնէ մեր դիմադրա-կան ոյժը փորձութիւններու դէմ։ Հոգեկան այս խաղաղութիւնը ձեռք կը բերուի ևսուծոյ կամիւն բուսարմուկապէս յանձնուելով։

Օր մը Երկու նկարիչներէ խղճուեցաւ որ խաղաղութեանը նկարագրին պատկերներ գծելով։ Մէկը նկարեց հանգաւոր ու խաղաղ լիճ մը։ Իսկ միւրը՝ ընդհանրապէս, նկարեց ալեկոծեալ ծով մը՝ որուն մէջ դուրս ջրը-նաւ ժայռի մը վրայ ծառ մը կտր, և թռչուն մը, ապառաժանած անոր մէջ ճիւղ-չիւն վրայ, ուրախ գուռի ճիւղերէր վեր-ջին նկարը գնահատութեան արժանացաւ։

Այս վերջին պատկերին մէջ գտնուած ա-լեկոծեալ ծովը աշխարհը կը ներկայացնէ, ալեկոծութիւններ աշխարհի վիշտերն ու աստապանքները կը ցուցնեն, ծովուն մէ-ջէն վեր ցցուած հաստատուն ժայռը Յիսուս Բրիտանիոյ կը խորհրդանշէ. իսկ ծառը մեր հաւատքն է։ Եթէ հաւատքով Բրիտանիոյ

հետ միանանք, այդ անշարժ ժայռին վրայ հաստատուինք և ևսիկա բնայ մեր ապա-ւէնն ու ապաստանարանը, դեռնիք բոլոր ալեկոծութիւններուն մէջ կրնանք մեր ներ-քին խաղաղութիւնը պահել և ապրիւ եր-ջանիկ ու անշարժ կեանք մը։

խաղաղութիւնը մեր Երկրային ազգի-նէրուն մէջ ամենէն շատ կրկնուած բառն-րէն և ճիրքմէն ամենէն տեղի հայտնուած բաներէն մէկն է. իսկ ազգիներու ըն-թացքին յաճախեցող առաջնութիւններէն մէկն է «Ստապուրիւն անկեցուցը, որ կ'ա-տաստնուի նաեւ ամեն ևսաւարտական ըն-թացութեանն ալ կը փակուի սերմայի-ք խաղաղութեամբ . . . և մաղթանքով։

խաղաղութեանը կեանքի նպատակակէտն է։ Մէկը որ այս խաղաղութեանը զուրկ կ'ապրի՝ ծիսողած մըն է կեանքի մէջ։

խաղաղութիւնը մարդկային կեանքը ա-նուշնող ու աղետացող բնութիւնը կը կրէ։

խաղաղութիւնը անհատներու, ընտա-նիքներու, ազգերու և բոլորեղանք մարդ-կութեան զարգացումն ու բարգաւաճումը կ'ապահովէ։

խաղաղութիւնը երկնային պայգի մըն է որ ամեն տեղ յոյս և կենսունակութիւն կը սփռէ իր շուրջը։

խաղաղութիւնը, վերջապէս, անձրեւն յետոյ երկնքին վրայ կ'ամառուող ծածանի-զօտի մըն է, որ մարդոց հաշտութեան ու անդորրութեան պատգամը կը ծանուցանէ և ապրիւն յոյս կը ներշնչէ։

Ամեն գնով ուրիշ կ'արժէ տիրանալ այս խաղաղութեան, քանիք անով է որ կրնանք երջանիկ ըլլալ և երջանկացնել նաեւ ուրիշ-ները, որոնք յարաբերութիւններ մշակե-լով բոլոր մարդոց հետ։

Սեպագոր խաղաղութեան, օգնական և փրկիչ անձանց մերոց, Բրիտան ևստեամբ մեր, պարսպաւ պահեալ զօղովուրդաց քո-չիւղ հովանեաւ սուրբ և պատանկան խո-չիւղ քով ի խաղաղութեան փրկեալ յե-րեւի և յաներեւոյ թշնամուի, արժանա-ւորի՜ գոնութեամբ փառաւորել զՔիչ ընդ-ձօր և ընդ մարդ Հոգւոյդ, աշխարհ և միջո-ւ և յաւիտեան յաւիտենից. ամէնք (Ժա-մապիրք)։

ԳԲ. Ա. ՍՍԲԱՅԵԱՆ

ՅԵՂԵՍ, Գալիթ.